

Realități, provocări și abordări în combaterea rasismului în fotbalul amator și profesionist: o perspectivă europeană

Rezumat

Raport comparativ transnațional Cipru – Grecia – Irlanda – Olanda – România

Co-Funded by
the Erasmus+ Programme of
the European Union

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.
Project Number: 622561-EPP-1-2020-1-CY-SPO-SCP

Imprint

Acest raport este un rezultat al proiectului TACKLE. Este Rezumatul Executiv al Raportului Transnațional întocmit de consorțiul, care examinează, analizează și prezintă realitățile, provocările și lacunele actuale cu privire la prezența comportamentelor și incidentelor rasiste în fotbalul de bază în 5 țări europene. Pentru mai multe informații despre proiect, precum și materiale de cercetare și suport descărcabile, accesați:

www.tackleproject.eu

Partenerii proiectului acordă publicului larg permisiunea legală pentru a utiliza acest raport.

Acesta poate:

- Folosi lucrarea
- Adapta munca după cum este necesar
- Reproduce și împărtăși cu alții lucrarea originală sau adaptată

Sub licență, sursa originală trebuie să fie indicată, ori de câte ori lucrarea sau un derivat este utilizat sau partajat. În plus, lucrarea nu poate fi utilizată comercial și orice derivate trebuie să fie partajate în conformitate cu aceleași condiții de licență. Toate imaginile și lucrările de artă din acest raport apar cu permisiunea persoanelor și organizațiilor respective.

Partenerii proiectului

CARDET- Centre for the Advancement of Research & Development in Educational Technology | www.cardet.org

KMOP- Social Action and Innovation Centre | www.kmop.gr

UEFA Foundation for Children | www.uefafoundation.org

Fare Network | www.farenet.org

Spectrum Research Centre | www.spectrumresearchcentre.com

Universitatea din Pitesti | www.upit.ro

Cuprins

Introducere	4
Metodologie.....	5
Rezultate cheie.....	Error! Bookmark not defined.
Cauzele rasismului.....	Error! Bookmark not defined.
Prejudecăți înrădăcinate și percepții naționaliste.....	Error! Bookmark not defined.
Făptuitorii de comportamente rasiste	Error! Bookmark not defined.
Fotbalul profesionist vs fotbalul amator.....	Error! Bookmark not defined.
Inacțiunea organizațiilor și autorităților din fotbal	Error! Bookmark not defined.
Lipsa formării pentru profesioniștii și antrenorii din fotbal	Error! Bookmark not defined.
Diferențe de percepție cu privire la amploarea și importanța problemei	Error! Bookmark not defined.
Lipsa de înțelegere a factorilor instituționali care perpetuează rasismul	Error! Bookmark not defined.
Lipsa de coordonare pentru abordarea rasismului în fotbalul amator	Error! Bookmark not defined.
Mecanisme insuficiente de raportare	Error! Bookmark not defined.
Nevoia și interesul mare pentru antrenamente în domeniu	Error! Bookmark not defined.
Concluzii.....	9
Bibliografie.....	11

Introducere

Prezenta lucrare este un rezumat executiv al Raportului Transnațional, elaborat de proiectul „Tackling Racism in Grassroots Football – TACKLE”, cu privire la „Realități, provocări și abordări în combaterea rasismului în fotbalul amator și profesionist: o perspectivă europeană”.

Raportul Transnațional „Realități, provocări și abordări în combaterea rasismului în fotbalul amator și profesionist: o perspectivă europeană” a fost elaborat în urma unei analize comparative a rezultatelor cercetării efectuate în Cipru, Grecia, Irlanda, România și Olanda. Acesta extrage informații și date din Rapoartele Naționale compilate de partenerii de implementare pe baza constatărilor cercetării lor de birou și de teren și ilustrează realitățile, provocările și lacunele actuale în ceea ce privește rasismul în fotbalul amator. De asemenea, identifică și prezintă bune practici și abordări eficiente pentru prevenirea rasismului în fotbal și pentru a promova incluziunea și diversitatea în echipele de fotbal și competițiile de fotbal. Cel mai important, stabilește cadrul pe baza căruia proiectul va dezvolta resursele și instrumentele de învățare pentru educarea și împuternicirea antrenorilor și profesioniștilor de fotbal să acționeze ca agenți în eliminarea rasismului din fotbalul amator.

Rezumatul executiv încapsulează principalele constatări și concluzii ale Raportului Transnațional. Pentru o analiză mai aprofundată și pentru a revizui bunele practici identificate, vă rugăm să verificați Raportul Transnațional care se găsește (în engleză) pe website-ul proiectului TACKLE.

Metodologie

Raportul Transnațional privind „Realitățile, provocările și abordările în combaterea rasismului în fotbalul amator și profesionist: o perspectivă europeană” a fost elaborat în conformitate cu parametrii stabiliți de Consorțiul TACKLE într-un protocol de cercetare cuprinzător. Mai exact, partenerii de implementare au urmat o metodologie mixtă de cercetare care a presupus colectarea și analiza de date cantitative și calitative. În plus, echipa de cercetare a folosit atât surse primare, cât și surse secundare.

Pentru a asigura claritatea și o abordare unificată în cercetare și dezvoltarea rezultatelor proiectului, Consorțiul își bazează activitatea pe definiția UEFA a fotbalului amator:

„Întreg fotbalul care nu este profesionist și care nu este de elită. Exemplele includ fotbalul pentru copii, fotbalul școlar sau pentru tineret, fotbalul amator, fotbalul pentru jucători cu dizabilități, chiar și fotbalul pentru veterani. Pe scurt, este fotbalul jucat de mase la un nivel unde participarea și dragostea pentru joc sunt primordiale.”

În plus, în scopurile practice ale acestui proiect, echipa de cercetare utilizează definiția rasismului, așa cum este stabilită de Convenția internațională a ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială:

„... orice distincție, excludere, restricție sau preferință bazată pe rasă, culoare, descendență sau origine națională sau etnică care are scopul sau efectul de a anula sau de a afecta recunoașterea, bucurarea sau exercitarea, pe picior de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale în domeniul politic, economic, social, cultural sau în orice alt domeniu al vieții publice”. (Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, OHCHR, 1965)

Această definiție acoperă cele mai comune forme și manifestări evidente de rasism și xenofobie în fotbal, cum ar fi abuzul anti-negri, anti-romi, xenofobia, antisemitismul, Islamofobia, naționalismul extrem, manifestările neo-naziste în fotbal, precum și manifestările mai puțin evidente ca părtinirea și prejudecățile.

În prima etapă a cercetării lor, partenerii au trecut în revistă sursele secundare, datele media și ale asociațiilor naționale de fotbal, precum și ale ONG-urilor relevante pentru a mapa realitățile, nevoile și provocările prezente în domeniu. Prin acest proces, au identificat, de asemenea, părțile interesate și practicieni care să se implice pentru a obține o înțelegere holistică a situației de pe teren, precum și pentru a identifica lacunele existente și abordări eficiente în combaterea rasismului în fotbal. Consecutiv, au realizat o serie de interviuri, focus grupuri și sondaje cu jucători, antrenori și alți factori interesați din fotbalul de la nivelul de bază (amator) și profesional.

Constatările cercetării de birou și de teren efectuate în țările de implementare au fost documentate în Rapoartele Naționale (disponibile pe website-ul TACKLE). Rapoartele Naționale oferă o imagine de ansamblu asupra situației din fiecare țară respectivă, precum și opiniile, preocupările și sugestiile profesioniștilor din fotbal și ale părților interesate pentru acțiunile necesare în domeniu. Mai mult, aceștia au realizat o analiză comparativă pentru elaborarea Raportului Transnațional care prezintă o analiză comparativă a realităților, lacunelor și provocărilor identificate în fiecare țară, împreună cu o ilustrare a practicilor și

abordărilor eficiente din toate țările implicate. Raportul Transnațional va sprijini, de asemenea, partenerii în proiectarea și dezvoltarea celorlalte rezultate ale TACKLE.

Rezultate cheie

Cauzele rasismului

Cercetările au arătat că lipsa de înțelegere și educație, creșterea tinerilor fotbaliști și factorii sociali sunt principalele cauze ale tendințelor și comportamentelor rasiste în fotbalul amator. În plus, profesioniștii și părțile interesate implicate în cercetare în toate țările de implementare a proiectului, au subliniat efectul pe care comportamentul părinților și antrenorilor îl are asupra concepției jucătorilor vizavi de importanța problemei și de necesitatea de a arăta respect față de indivizi și jucători din alte grupuri etnice. Ei au remarcat, de asemenea, că jucătorii, în special cei de vârstă fragedă, tind să adopte și să copieze în oglindă orice comportament sau prejudecăți rasiste exprimate de părinții și antrenorii lor. În cele din urmă, s-a subliniat faptul că expresiile și comportamentele rasiste din timpul meciurilor pot deriva din presiunea și competitivitatea unui meci de fotbal.

Prejudecăți înrădăcinate și percepții naționaliste

Formele și expresiile rasismului din fiecare țară respectivă reflectă percepțiile, opiniile și diviziunile existente în societățile țărilor de implementare a proiectului. În mod specific, se observă că opiniile sau prejudecățile naționaliste împotriva minorităților etnice și imigranților se răspândesc adesea și își fac apariția în fotbalul amator, iar membrii acestor grupuri sunt ținta comportamentelor discriminatorii. Datorită particularităților istoriei și societății fiecărei țări, forma și modurile în care rasismul este exprimat în fotbalul de bază variază de la o țară la alta. Mai exact, în Irlanda ia adesea forma sectarismului, în România și Cipru este în mod regulat o manifestare a sentimentelor naționaliste și anti-minoritare iar în Grecia și Olanda este predominant împotriva grupurilor de imigranți.

Făptuitorii de comportamente rasiste

În timpul cercetării a devenit clar că toate părțile implicate într-un meci de fotbal pot fi autori / făptuitori de comportamente rasiste. Aceasta include arbitri - unul dintre participanții la cercetare observând că arbitri au aplicat standarde duble în deciziile lor împotriva jucătorilor de origine imigrantă - antrenori, jucători și părinți-spectatori. Ultimul grup a fost cel menționat cel mai des de către participanții la cercetare, care au remarcat, de asemenea, efectul negativ pe care comportamentul lor îl are adesea asupra jucătorilor individuali, echipelor și sportului în general.

Fotbalul profesionist vs. fotbalul amator

Există o discrepanță substanțială între fotbalul profesionist și fotbalul de nivel de bază (amator) în ceea ce privește atenția acordată și acțiunile întreprinse pentru identificarea, înregistrarea și abordarea comportamentelor și incidentelor discriminatorii. În timp ce incidentele de rasism la nivel profesional sunt supuse unei examinări considerabile – de către

autorități, mass-media, fani și publicul larg – și se întreprind acțiuni concrete pentru a le combate, de cele mai multe ori ele rămân sub-raportate și neabordate la nivelul fotbalului amator.

Inacțiunea organizațiilor și autorităților din fotbal

Organizațiile și federațiile de fotbal nu iau suficiente măsuri și nu fac pași în a identifica, aborda și preveni comportamentele rasiste și discriminatorii. Este elocvent faptul că majoritatea covârșitoare a participanților la sondaje, focus grupuri și interviuri din toate țările proiectului a considerat că acțiunile existente pentru combaterea discriminării în fotbal sunt nesatisfăcătoare. Participanții au remarcat că există o lipsă de politici sistematice, planuri de acțiune, mecanisme de raportare și formări în domeniu, în timp ce adeseori se întâmplă ca părțile relevante să opteze pentru a minimiza problema în fotbal. În plus, s-a dedus că, deși în majoritatea asociațiilor naționale de fotbal există reglementări disciplinare pentru combaterea discriminării și aceste reglementări respectă codurile disciplinare FIFA și UEFA, aplicarea lor este adesea considerată inconsecventă.

Lipsa formării pentru profesioniștii și antrenorii din fotbal

Necesitatea de a oferi mai multe informații și de a forma profesioniștii și antrenorii din fotbal cu privire la identificarea și prevenirea comportamentelor rasiste a fost evidențiată de participanții la cercetare în toate țările de implementare. Este elocvent faptul că marea majoritate a participanților la cercetarea de teren (70%) au remarcat că nu au primit nicio informație sau instruire despre rasism și discriminare în fotbal. În plus, doar 24% dintre cluburile de fotbal/sport implicate în cercetare au declarat că oferă personalului lor o pregătire relevantă. Aceste date prezintă o dovadă solidă asupra activității și resurselor de informare insuficiente pe această temă, atât din partea autorităților, cât și a societății civile. Această lipsă de instruire și informații structurate pe această temă a fost, de asemenea, evidentă în interpretările diferite și contradictorii referitoare la rasism, revelate în interviurile și focus grupurile realizate în cadrul cercetării de teren.

Diferențe de percepție cu privire la amploarea și importanța problemei

Concluziile cercetării de teren au arătat o diferență de percepție între participanții din Olanda și restul țărilor de implementare a proiectului cu privire la amploarea și importanța problemei rasismului. În timp ce în Olanda, participanții au subliniat existența și diversele efecte ale rasismului în fotbalul amator, în restul țărilor vizate de cercetare, ei au remarcat că problema este destul de limitată și că nu au asistat niciodată la incidente de rasism. Cu toate acestea, pe parcursul conversațiilor, au fost notate exemple și expresii ascunse ale rasismului (de exemplu, porecle bazate pe etnia jucătorilor). Astfel, se poate deduce că aceștia minimizează problema sau, având în vedere că un număr mic de participanți ai minorităților etnice au participat la cercetarea de teren, participanții nu au o concepție cuprinzătoare asupra existenței, formelor și expresiilor rasismului în fotbalul amator.

Lipsa de înțelegere a factorilor instituționali care perpetuează rasismul

Deși există o cunoaștere generală a formelor în care rasismul poate apărea în contextul fotbalului amator, cercetarea a observat o lipsă de înțelegere a modalităților instituționale

prin care rasismul este săvârșit și reprodus. În ciuda unei înțelegeri implicite a ceea ce constituie rasismul și discriminarea, se pare că există o lipsă de conștientizare asupra existenței literaturii academice și de politici despre rasismul sistemic și a ceea ce este recunoscut în mod conștient drept discriminare rasistă în fotbalul amator.

Nevoia de coordonare și acțiuni holistice pentru abordarea rasismului în fotbalul amator

Se pare că există un decalaj în coordonarea între academiile de fotbal - cluburi și sistemul educațional care, au remarcat participanții, ar fi extrem de util în eforturile de a combate și de a elimina rasismul în fotbal. În plus, în cadrul interviurilor și focus-grupurilor, participanții și-au exprimat sprijinul pentru acțiuni holistice și structurate care să implice o coordonare și inițiative comune cu implicarea cluburilor de fotbal, a autorităților fotbalistice și a părinților. Echipele de cercetare i s-a spus că este foarte important să aducem părinții în dezbatere pentru a putea crea o cultură a acceptării și a nu avea perturbări în semnalele pe care le primesc copiii. Natura competitivă a unor academii pare să adauge la presiunea pe care o suportă copiii și pare să elibereze către ei mesaje contradictorii. Aceste abordări pedagogice diferite produc perturbări culturale care pot deruta fotbaliștii și crește șansele ca să fie transmise mesaje neincluzive.

Mecanisme insuficiente de raportare

Majoritatea participanților la cercetare au remarcat că nu au suficiente informații sau nu știu unde și cum să raporteze incidentele de rasism. De asemenea, este important de subliniat că unii dintre participanți au declarat că nu se simt încrezători că, dacă au raportat un incident rasist, organele sau autoritățile relevante vor lua măsurile corespunzătoare.

Nevoia și interesul mare pentru antrenamente în domeniu

Cercetarea a documentat un interes considerabil din partea principalelor audiențe de public-țintă ale proiectului TACKLE – antrenori de fotbal, profesioniști și părți interesate – pentru resursele de învățare și oportunitățile de formare în domeniu. Participanții au evidențiat atât necesitatea unor astfel de instruirii, cât și interesul lor de a participa și de a beneficia de astfel de resurse și oportunități de învățare odată ce acestea sunt puse la dispoziție de către echipa de proiect. În plus, ei au remarcat că astfel de oferte de învățare ar trebui promovate către autoritățile relevante, de ex. Asociațiile de Fotbal, astfel încât acestea să fie instituționalizate și integrate activităților existente de formare și învățare oferite antrenorilor și profesioniștilor din fotbal.

Concluzii

În toate cele cinci țări ale proiectului, rasismul care vizează jucătorii de culoare se manifestă frecvent. În Olanda, jucătorii de fotbal de culoare, marocani și turci par să fie victimele discriminării cel mai adesea, în timp ce scandările antisemite și abuzurile sexiste și homofobe rămân o caracteristică frecventă a fotbalului olandez. În România, fotbalul reflectă discriminarea care vizează jucătorii de culoare, minoritatea maghiară și cea mai mare minoritate etnică din Europa – romii. În Irlanda, discriminarea împotriva romilor călători și sectarismul religios reflectă diviziunile istorice. Grupurile de extremă-dreapta organizate în fotbal sunt o caracteristică definitorie în Grecia, Cipru și România – afișând accesorii neo-naziste și vizează minoritățile, refugiații și adversarii politici pe teren și în afara terenului.

Multe asociații de fotbal din Europa nu au strategii și planuri de acțiune pentru combaterea discriminării, negând adesea amploarea problemei. Se observă că răspunsurile lor la această problemă se limitează la participarea la campanii generale de conștientizare organizate de UEFA sau de rețeaua FARE cum ar fi săptămânile de acțiune #FootballPeople. În plus, lipsa mecanismelor de raportare sau a monitorizării sistematice lasă o mare parte din discriminarea suferită de jucători să rămână sub-raportată. În consecință, atunci când sunt introduse măsuri de combatere a discriminării, acestea sunt mai degrabă reactive după ce au loc incidente importante și nu abordează problemele structurale și nici nu oferă măsuri durabile de combatere a discriminării sau formare pentru jucători și antrenori.

În ciuda diferenței dintre multele medii de fotbal și sociale din țările proiectului, nevoile și lacunele identificate de părțile interesate pentru a aborda mai eficient discriminarea par a fi foarte asemănătoare. Lipsa abordării sistematice și a acțiunilor consecvente ale asociațiilor de fotbal pentru a combate discriminarea, absența mecanismelor de raportare și de colectare a datelor, precum și lipsa de pregătire oferită jucătorilor și antrenorilor atât la nivel profesionist, cât și la nivelul fotbalului amator, au fost identificate drept provocări principale.

Alte constatări semnificative obținute în cercetarea de teren din țările proiectului includ:

- Lipsa învățării pe tot parcursul vieții cu privire la problemele de rasism și discriminare și a practicilor de incluziune;
- Lipsa de coordonare între părțile interesate și de înțelegere a rolului acestora;
- Lipsa recunoașterii formelor de rasism instituțional și a reproducerii acestuia;
- Trivializarea comportamentului rasist din cauza lipsei de standarde și a mecanismelor clare de raportare;
- Lipsa măsurilor pro-active din partea organelor de conducere și a autorităților din fotbal;
- Presiunile competitive la vârste tinere pot duce la cultura excluderii;
- Lipsa, din cauza priorității scăzute, a unui design al unui mediu conștient care să promoveze cultura incluziunii

Deși multe dintre problemele identificate necesită un efort concertat și implicarea concretă și leadership din partea asociațiilor naționale de fotbal, pregătirea jucătorilor și antrenorilor poate fi asigurată de organizațiile societății civile.

În acest sens, dezvoltarea unui curriculum, a unui set de instrumente (Toolkit) și a unei platforme de e-Learning în cadrul proiectului TACKLE poate servi pentru a satisface unele

dintre cele mai stringente nevoi ale jucătorilor, antrenorilor și părinților din fotbalul amator în combaterea rasismului și a altor forme de discriminare.

Bibliografie

Asociația Fotbaliștilor Amatori și Nonamatori din România (AFAN), <http://www.afan.ro/despre-noi/> , visited on 2.04.2021

Child Protection Policy. (2020). EPO. https://www.epo.gr/media/files/GRASSROOTS/PROGRAMMES_20-21/Politiki_Prostasias_Paidiwn_2020.pdf (in Greek)

Cijfers in Beeld: Overzicht Discriminatiecijfers Openbaar Ministerie (2020). Openbaar Ministerie.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Raport privind implementarea Directivei rasiale în România 2003-2010

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Raport de activitate 2020

Deutsche Welle (DW) Romania, branch of DW Germany, <https://www.dw.com/ro/fotbal-cu-rasism-%C3%AEn-s%C3%A2nge/a-55877670> , visited on 20.03.2021

DigiSport, <https://www.digisport.ro/fotbal/champions-league/reactia-consiliului-national-pentru-combaterea-discriminarii-dupa-scandalul-international-declansat-de-arbitrii-romani-965149> visited on 20.03.2021

Disciplinary Code. (2020). EPO. https://www.epo.gr/media/files/KATASTATIKO_KANONISMOI/2020_2021/Peitharhikos_Kw dikas_2020.pdf (in Greek)

Elling, A., Cremers, R., Stevens, V. & Anselma, M. (2020) Monitor ‘Ons voetbal is van iedereen’ - Aanvalsplan tegen racisme en discriminatie in het voetbal: Voortgangsrapportage 2020. Mulier Instituut.

Elling, A. & Hoeijmakers, R. (2018). LHBTI in de breedtesport : De acceptatie van seksuele diversiteit in de sportvereniging. Factsheet 2018/9. Mulier Instituut.

“Er is volop racisme in het amateurvoetbal, maar niemand zegt er iets van” (2020). EenVandaag. <https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/er-is-volop-racisme-in-het-amateurvoetbal-maar-niemand-zegt-er-iets-van/>

EqualGame. (2019, July 4). UEFA. <https://www.uefa.com/insideuefa/social-responsibility/respect/>

Fanatik, <https://www.fanatik.ro/concluzii-dure-pentru-fotbalul-romanesc-jucatorilor-li-se-neaga-dreptul-la-demnitate-19052547> , visited on 20.03.2021

Federația Română de Fotbal, <https://www.frf.ro/comunicari/comunicate-frf/combaterea-discriminarii-in-fotbal-o-prioritate-pentru-societatea-civila-si-lumea-fotbalului/> visited on 28.03.2021

Football Match Regulation – Professional and Amateur Championships. (2020). EPO. https://www.epo.gr/media/files/KATASTATIKO_KANONISMOI/2020_2021/KAP._2020.pdf (in Greek)

Gazeta Sporturilor, <https://amp.gsp.ro/article/181448> , visited on 22.03.2021

Harmsen, F., Elling, A. & Van Sterkenburg, J. (2019) Racisme, sociale kramp en innerlijke drijfkrachten in het betaald voetbal. Mulier Instituut.

Heins, A. (2019, 11 December) “Racisme-expert na gestaakt duel in Apeldoorn: ‘Dit gaan we meer zien’”. De Stentor. <https://www.destentor.nl/apeldoorn/racisme-expert-na-gestaakt-duel-in-apeldoorn-dit-gaan-we-meer-zien~a07f7cfb/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Institutul Român pentru Evaluare și Strategie IRES, Fotbalul românesc și societatea, 2009, p. 9

Kassimeris, C. (2018). Greece and Cyprus. In De Waele. JM., Gibril. S., Gliorizova. E., Spaaij., (eds.) The Palgrave International Handbook of Football and Politics (pp. 85-103). Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan,

KNVB: klacht antisemitisme trainer GeuzenMiddenmeer terecht” (2020, 29 May). Het Parool. <https://www.parool.nl/amsterdam/knvb-klacht-antisemitisme-trainer-geuzenmiddenmeer-terrecht~b43cbcbd/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Law 2725/1999 (Government Gazette A-121/17-06-1999) “Amateur and professional sports and other provisions.” <https://www.e-nomothesia.gr/kat-athlitismos/n-2725-1999.html> (in Greek)

Law 4726/2020 (Government Gazette 181/A/18-9-2020) “Reform of the institutional framework of the recruitments of sports bodies, distinguished escorts of athletes with disabilities, establishment of a National Platform of Athletic Integrity, Hellenic Olympic Committee (EOE), Hellenic Paralympic Committee (Ltd.) and other provisions.” <https://www.e-nomothesia.gr/kat-athlitismos/nomos-4726-2020-phek-181a-18-9-2020.html> (in Greek)

Laws of the Game 20/21. (n.d.) EPO. https://www.epo.gr/media/files/KATASTATIKO_KANONISMOI/2020_2021/Laws_of_the_game_Digital_2020_2021.pdf (in Greek)

Libertatea, <https://www.libertatea.ro/sport/rasism-fotbal-incidente-care-au-socat-lumea-cum-au-reactionat-alti-fotbalisti-cand-au-fost-jigniti-de-suporteri-video-1410541> visited on 22.03.2021

Liga4.ro, <https://www.liga4.ro/juniori/galatiincidente-agresive-fara-precedent-in-fotbalul-juvenil/>, visited on 28.03.2021

Maniou, T. (2019). Political conflicts in the Cypriot football fields: A Qualitative approach through the Press. *Soccer & Society*, 20(1), 123-138.

Mplounas, Th. (2014, October 18). Sport in the footsteps of racism. I Kathimerini. <https://www.kathimerini.gr/athletics/788481/o-athlitismos-sta-vimata-toy-ratsismoy/> (in Greek)

National Action Plan against Racism and Intolerance 2020-2023. (2020). Hellenic Republic Ministry of Justice. <https://moj.gov.gr/wp-content/uploads/2021/03/NAPRI-en.pdf>

National Sports Governance Observer, Country Report Romania 2018, part of Play the Game project (<https://www.playthegame.org/>), p. 7, p. 23

NetRangers Împotriva Intoleranței, Raport anual cu privire la discursul instigator la ură din România 2014 – 2015, p. 44

Ons Voetbal is van Iedereen: Samen Zetten we Racisme en Discriminatie Buitenspel. (2020). KNVB. <https://onsvoetbalisvaniedereen.nl/>

Pavlou, M. (2009). Preventing racism, xenophobia and related intolerance in sport across the European Union- Country Report 2009 Greece. Project RAXEN. Institute for Rights, Equality and Diversity. http://www.i-red.eu/resources/publications-files/ts-rac-sports2009-greece_final.pdf

Red card to Racism from OFI. (2018). Cretalive. <https://capitano.gr/articles/kokkinh-karta-ston-ratsismo-apo-ton-ofh> (in Greek)

Syriodis, N. (2021, January 21). Super League says no to racism. Sport24. <https://www.sport24.gr/football/i-super-league-leei-ochi-sto-ratsismo.9118286.html> (in Greek)

Romanian Football Federation, Regulament Disciplinar 2017

Romijn, D., & Kalmthout, J. van (2018). VSK-monitor 2018. Voortgangsrapportage Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'. Mulier Instituut.

Sport in the spotlight. (2021, February 24). Super League. <https://www.slgr.gr/el/article/o-athletismos-sto-proskenio/> (in Greek)

Spreekkoren in het Voetbal (n.d.). KNVB. <https://www.knvb.nl/themas/veiligheid/spreekkoren#:~:text=De%20richtlijn%20bestrijding%20verbaal%20geweld%20gaat%20uit%20van%20preventie%20en,de%20wedstrijd%20stil%20te%20leggen.>

Stevens, P. A., Charalambous, P., Mesaritou, E., Spyrou, S., Van Praag, L., D'hondt, F., ... & Van Houtte, M. (2016). Minority students' responses to racism: The case of Cyprus. *British Journal of Educational Studies*, 64(1), 77-95.

Stylianou, S., & Theodoropoulou, V. (2019). Explaining the presence of political content in football fans' antagonistic communication in Cyprus. *Sport in Society*, 22(12), 1975-1989.

Van Sterkenburg, J., Knoppers, A., & de Leeuw, S. (2012). "Constructing Racial/Ethnic Difference in and Through Dutch Televised Soccer Commentary". *Journal of Sport and Social Issues*, 36(4), 422-442. <https://doi.org/10.1177/0193723512448664>

Verhoeven, J. & Wagenaar, W. (2021). "Appealing to a common identity: anti-Semitism in Dutch football". In Brunssen, P. & Schuler-Springorum (Eds.) *Football and discrimination: anti-Semitism and beyond* (pp. 140-151). Routledge.

Zaimakis, Y. (2016). Football fan culture and politics in modern Greece: the process of fandom radicalization during the austerity era. *Soccer & Society*, 19(2), 252-270. <https://doi.org/10.1080/14660970.2016.1171214>

ZiareLive, <https://www.ziarelive.ro/stiri/cornel-dinu-a-avut-o-reactie-rasista-la-adresa-lui-ousmane-ndoye-este-o-ciudatenie-de-vrajitor-african.html>, visited on 22.03.2021

<https://www.cncd.ro/>, visited on 2.07.2021

<https://www.rador.ro/2017/12/18/analiza-minoritatile-nationale-din-romania-intre-aspiratii-si-realitati-2/>, visited on 2.07.2021

